

Jan Kalivoda: DOTAZ ZNÍ: K

Vyberte jednu z následujících možností...

Kdy naposledy jste vyplnili dotazník?

Kdy jste naposledy tančili?

Vaše odpovědi mají smysl!

Děkujeme za vyplnění dotazníku!

Pokud jste na otázku 268 odpověděli ano, přejděte rovnou k otázce 521. Děkujeme.

Následující údaje vyplňte hůlkovým písmem.

Přečtěte si pečlivě otázku.

Víme o Vás vše, když nám to řeknete.

Kolik dotazníku vyplníš, tolikrát jsi člověkem.

Co jsme se o nás chtěli dozvědět a nebáli jsme se zeptat.

Odpovězte pravdivě!

Na konci vyplňte následující údaje.

Vyberte jednu z odpovědí, která je Vám nejbližší.

Kolik jste přečetli knih za poslední 3 měsíce?

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Autor instalace: Jan Kalivoda

Autorka konceptu: Michaela Vojtková

**Výběr otázek a příprava dat: Johana Chylíková, Martin Vávra a Tomáš Čížek
(výzkumníci oddělení Českého sociálněvědního datového archivu)**

Na výstavě se dále podíleli: Lukáš a Václav Kalivodovi

Jan Kalivoda: DOTAZ ZNÍ: K

1.- 30. 11. 2013

Tématem instalace je dotazník, respektive data, která byla sesbíraná za účelem poznání naší společnosti. Pro výstavu byl využit volný prostor v útrobách budovy Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., kde vznikají dotazníky nejen v rámci výzkumů veřejného mínění, ale zejména v rámci vědecko-výzkumných projektů, které se zabývají společností, zejména českou.

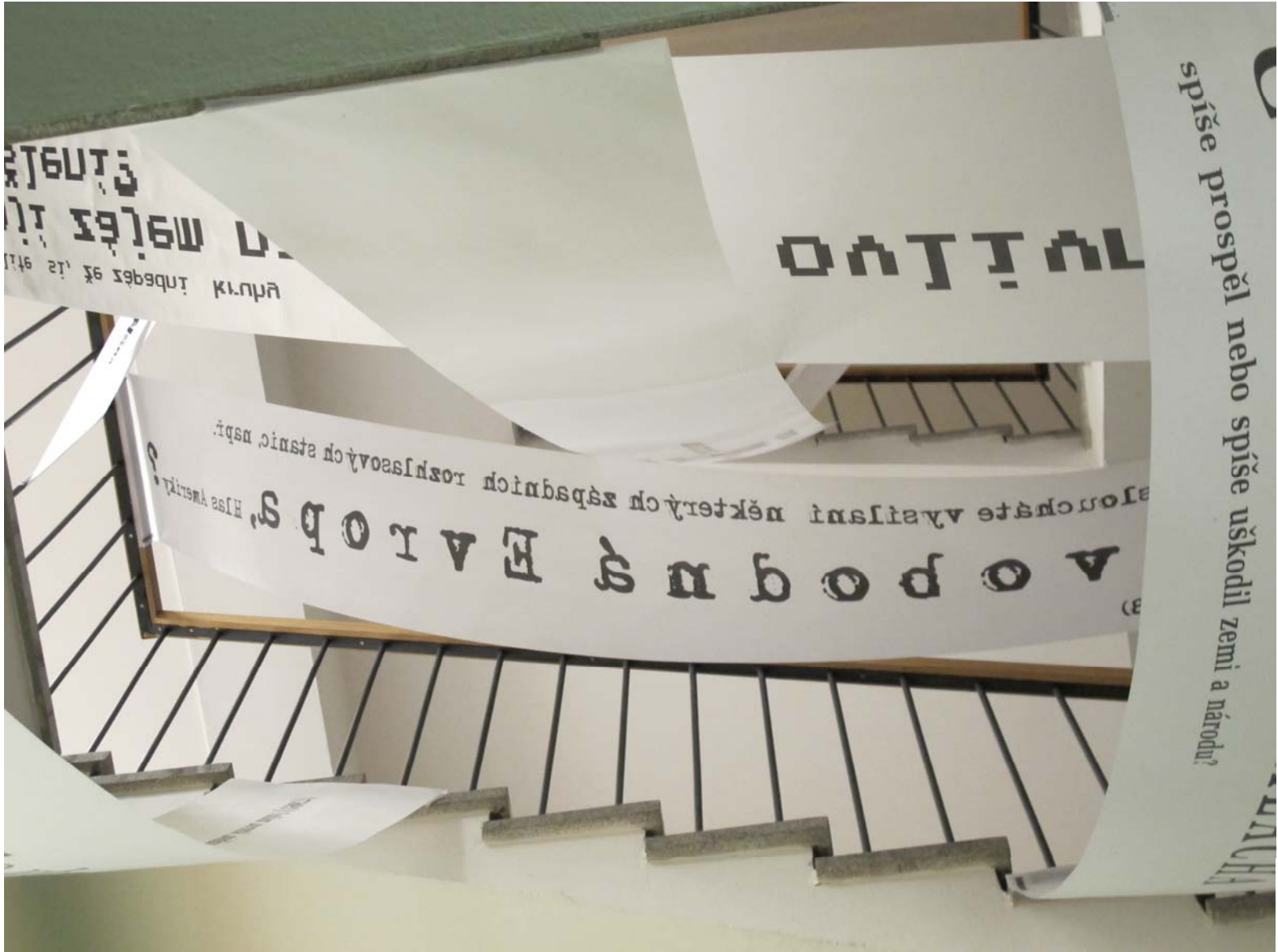
Koncept celé výstavy je založený na otázkách vybraných na základě kritéria času a náhodně vybraných tématech, která se od roku 1946 realizovala v Československu, později v České republice. Doprovodné texty představují historii dotazníkových šetření.

Příběhem celé instalace je spojení umění a vědy. Instalace Jana Kalivody je založena na typografickém zpracování zadaných otázek a práci s daným prostorem. Různá písma korelují s dobou vzniku dotazníkového šetření, respektive vybrané otázky. Autor instalace typograficky sleduje a vypichuje momenty zmiňovaných událostí. Vytváří obrazy, které mají hlubší smysl. Například u otázky „Řekl byste, že čin Jana Palacha spíše prospěl nebo spíše uškodil zemi a národu“ z roku 1969 Kalivoda využívá písmo, které asociuje font deníku Rudé právo. Nebo u otázek z devadesátých let, kdy se naše komunikace začala přizpůsobovat novým komunikačním cestám, zejména digitálním, ať už v sms nebo v emailech, používá kombinaci fontů bez diakritiky a čárového kódu.

Spolupráce s Janem Kalivodou začala již před lety úspěšnou instalací ARCHIV v roce 2009, kdy společně s Jankem Rousem prezentovali sérii maleb na dřevěných deskách

inspirovanou výběrem informací o současné české společnosti z publikací Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Konkrétní data byla vypuštěna, ale jejich vizuální stopa zůstala zachována. ARCHIV tak poskytoval soubor nekompletních informací, které ovšem pohromadě vytvářely určitý obraz skutečnosti.

Tato výstava v rámci Týdne vědy a techniky Akademie věd je jen malou ochutnávkou toho, co Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., poskytuje na svých webových stránkách <http://archiv.soc.cas.cz/>. Český sociálněvědní datový archiv Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., má k dispozici nepřehledné množství dat a dotazníků, které postupně zpracovává a publikuje v elektronické podobě.

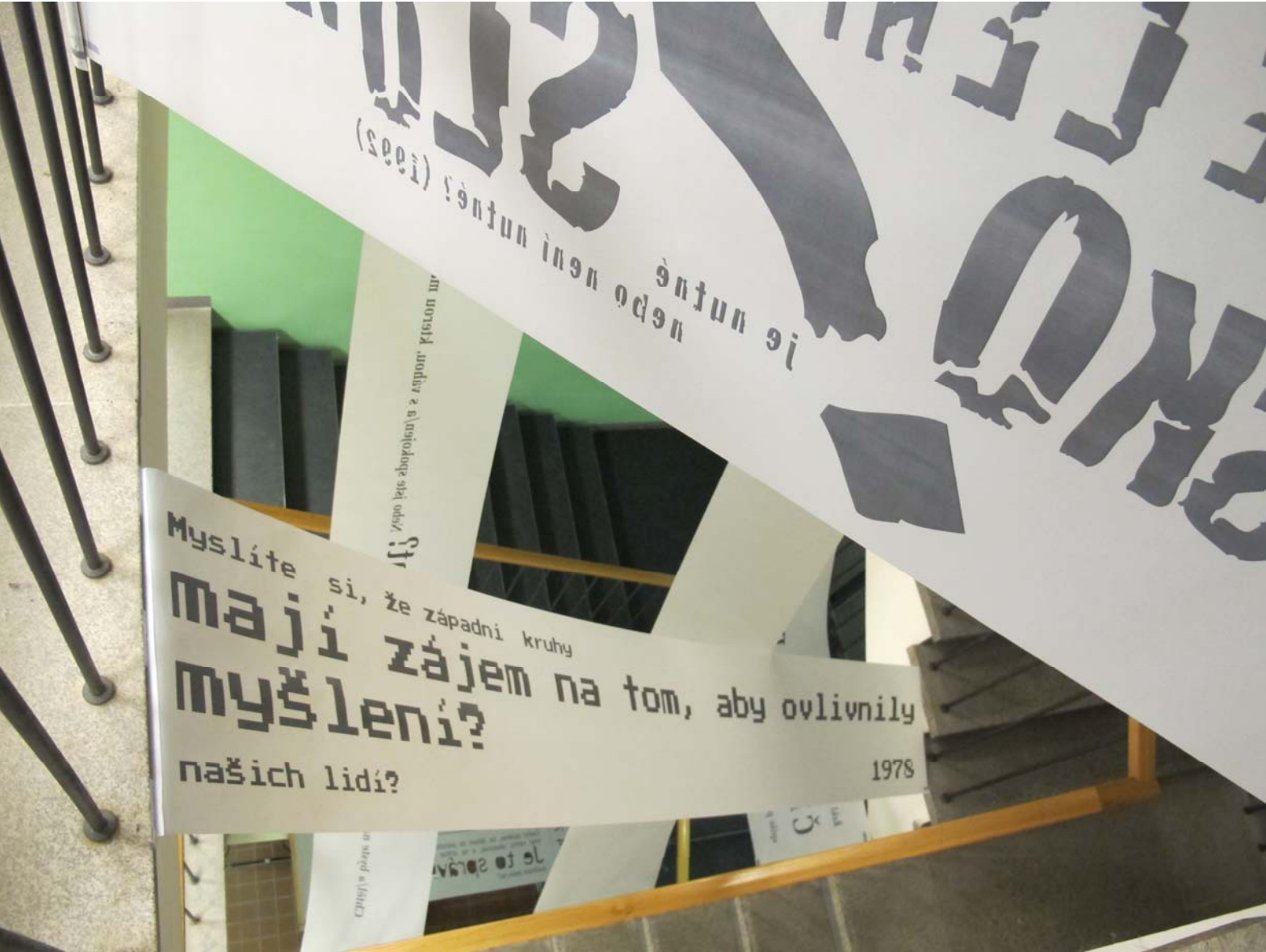

spíše prospěl nebo spíše uškodil zemi a národu?

Vlastní

Vopobus Evarob
Vlastní některých zřetelných rozlišovacích stanic např.
Hisa America

Vlastní
Vlastní
Vlastní

Myslíte si, že západní kruhy
**mají zájem na tom, aby ovlivnily
myšlení?**
našich lidí? 1978

je nutné
nebo není nutné?
(1978)

Všech let abychom...
Křesťan...

Chystá...

Je to...

ČX E

Jak pojmenovat členku vlády?

V listopadu 1946 se ve výzkumu ÚVVM na podnět Ministerstva průmyslu objevila otázka: „**Jak byste nazýval ženu, která se stala členkou vlády: ministerka, ministryně, ministerkyně, či ministra? Který z výrazů zní pro vás nejlépe?**“

Otázka nebyla v této době položena náhodou. Do křesla ministryně (ale z dobového pohledu potenciálně i ministerky, ministerkyně či ministry) průmyslu totiž měla nastoupit Ludmila Jankovcová a měla se tak u nás stát vůbec první ženou ve vládní funkci. A s tím vyvstal problém – jak ji oficiálně nazývat?

Dnes je slovo ministryně v jazyce (byť žen ve vládních křeslech je stále poskrovnu) dobře zavedené. Jak ale ukazují data z roku 1946, tehdejší „jazykový cit“ byl odlišný od toho současného. Mezi všemi respondenty získala ministra podporu 25 % z nich, ministerka 16 %, ministerkyně 15 %, a ministryně byla na posledním místě s pouhými 11 %. Rozhodnutí institucí o pojmenování a následně ani skutečný vývoj jazyka ale tehdejší dominující názor veřejnosti nerespektovali.

Jak byste nazýval ženu, která se stala členkou vlády: ministerka, ministryně, ministerkyně či ministra? Který z výrazů zní pro vás nejlépe? (1946)

odpověď / jednotka	Ministerka (%)	Ministryně (%)	Ministerkyně (%)	Ministra (%)	Neví/ Bez odpovědi (%)
Všichni	16	11	15	25	33
Muži	16	9	14	27	34
Ženy	17	13	15	22	33
18-29 let	16	11	19	23	31
30-49 let	15	10	14	28	33
50 a více let	19	12	13	21	35
Dělníci	15	11	16	22	36
Úředníci a zřizenci	17	10	12	31	30
Zemědělci	17	8	17	17	41
Ostatní samostatní	17	13	12	30	28

Postoje veřejnosti k znárodnění průmyslu

V dubnu roku 1947 provedl ÚVVM výzkum „Národní podniky“. Otázky byly věnovány zejména obuvnické firmě Baťa, jejímu znárodnění a jejím výrobkům. Celý dotazník ovšem otevírala **otázka zjišťující postoje k poválečnému znárodnění průmyslu**. Jak veřejnost necelý rok před převzetím moci Komunistickou stranou tento krok hodnotila?

Výsledky výzkumu ukazují, že znárodnění průmyslových podniků podporovaly téměř dvě třetiny dospělých obyvatel žijících na území dnešní ČR (na území Slovenska se tehdy výzkumy veřejného mínění neprováděly).

I když platí, že mezi jednotlivými skupinami ve společnosti existovaly v síle tohoto souhlasu rozdíly (muži souhlasili častěji než ženy, dělníci a úředníci častěji než živnostníci a zemědělci, mladí lidé častěji než staří), v každé ze skupin s výjimkou zemědělců podporovala znárodnění více než polovina.

Udělalí jsme dobře, že jsme znárodnili průmysl, nebo ne? (1947)

odpověď / jednotka	Ano (%)	Ne (%)	Nevím (%)
Všichni	65	15	20
Muži	71	15	14
Ženy	59	14	27
18-29 let	76	10	14
30-49 let	67	15	18
50 a více let	56	18	26
Dělníci	73	10	17
Úředníci a zřizenci	72	14	14
Zemědělci	45	19	36
Ostatní samostatní	60	26	14

Železná opona

Winston Churchill pronesl 5. března 1946 na univerzitě ve Fultonu v USA projev, v němž v reakci na jednání Sovětského svazu vůči zemím střední a východní Evropy uvedl, že „Napříč kontinentem se od Štětína po Terst spustila železná opona“. V březnu následujícího roku pak byla ve výzkumu ÚVVM zařazena otázka, která zjišťovala, zda **mají respondenti pocit, že za železnou oponou skutečně žijí.**

Rok po Churchillově projevu si pouze 13% respondentů myslelo, že za železnou oponou skutečně žijí (nesmíme ovšem zapomenout ani na třetinu těch, kdo nevěděli, co si o tomto mají myslet). Zdá se, že v této době ještě převažoval optimismus ohledně budoucího vývoje. Svou roli možná také sehrálo zhoršující se Churchillovo renomé v naší zemi, které ukázaly jiné výzkumy ÚVVM v tomto období.

Winston Churchill prohlásil, že Evropa jest neprodyšně rozdělena železnou oponou na dvě části. Máte pocit, že žijete za železnou oponou? (1947)

odpověď / jednotka	Ano (%)	Ne (%)	Nevím (%)
Všichni	13	53	34
Muži	16	60	24
Ženy	10	45	45
18-29 let	14	56	30
30-49 let	13	55	32
50 a více let	14	46	40
Dělníci	10	55	35
Úředníci a zřizenci	19	60	21
Zemědělci	17	38	45
Ostatní samostatní	14	53	33

Stříhat nebo ukusovat?

Ústav pro výzkum veřejného mínění se věnoval i tématům zdraví a hygieny. Velká pozornost byla v roce 1947 hned v několika výzkumech věnována tomu, jaké znalosti a názory mají respondenti v oblasti péče o malé děti.

Například v dubnu toho roku byla položena i otázka: „Často slyšíme, že dětem do jednoho roku se mají nehty ukusovat a ne stříhat nůžkami. Je to správné počínání nebo ne?“

Z dnešního hlediska může otázka působit bizarně, ale jak ukazují data, názor že do jednoho roku je lepší nehty ukusovat, než stříhat zastávala v roce 1947 nezanedbatelná část společnosti (a více než pětina respondentů si nebyla jista). Různé varianty představ, že dítěti se nesmí do jednoho roku stříhat vlasy ani nehty, protože by se mu tím zkracoval život lze vysledovat do vzdálené minulosti. Jak je vidno na rozdíl mezi úředníky a zemědělci, ve výše postavené městské vrstvě byl již názor „okusování je lepší“ velmi vzácný zatímco na venkově přeci jen častější – ovšem i zde se většinou prosadila zdravotnická osvěta a boj proti „tmářství“.

**Často slyšíme, že dětem do jednoho roku se mají nehty ukusovat, a ne stříhat nůžkami. Je to správné počínání nebo ne?
(1947)**

odpověď / jednotka	Ano (%)	Ne (%)	Nevím (%)
Všichni	7	71	22
Muži	5	65	30
Ženy	9	77	14
18-29 let	4	70	26
30-49 let	7	78	15
50 a více let	8	63	29
Dělníci	8	67	25
Úředníci a zřizenci	2	82	16
Zemědělci	10	67	23
Ostatní samostatní	7	75	18

Preferovaná skladba na pohřbu

V dubnu 1947 byla respondentům položena i otázka „**kte**rou melodi**i byste si dal zahrát na Vašem pohřbu?**“ Jejím zařazením vedení ÚVVM vyhovělo těm spolupracovníkům, „kteří žádali, aby do dotazníku byla pojata některá „veselá“ otázka.“ Zdá se, že vymezení toho co je „veselé“, může být velmi široké. Otázka měla být respondentům položena jako první, a cílem bylo, aby díky ní byly „prolomeny ledy“ a zbytek dotazování proběhl bez problémů. Šlo o otevřenou otázku, to znamená, že respondentům nebyl dán při zodpovídání otázky žádný seznam odpovědí, z kterého by měli vybírat.

Většina respondentů na otázku odpověděla, jen 30% uvedlo, že neví. Poněkud zarážející je, že nejčastěji odpověď uvedli nejmladší respondenti mezi 18 a 30 lety. Pro respondenty starší možná už otázka tak veselá nebyla a častěji na ni odmítali odpovídat.

Kterou melodii byste si dal zahrát na Vašem pohřbu? (1947)

odpověď / jednotka	Konkrétní píseň (%)	Nějakou veselou (%)	Nějakou vážnou nebo duchovní (%)	Pohřeb bez hudby (%)	Nepřemýšlel o tom, neví (%)
Všichni	57	1	1	11	30
Muži	57	1	1	11	30
Ženy	57	1	1	11	30
18-29 let	63	1	1	10	25
30-49 let	57	1	1	12	29
50 a více let	52	1	2	10	35
Dělníci	59	1	1	11	28
Úředníci a zřizenci	60	1	2	10	27
Zemědělci	52	0	2	10	36
Ostatní samostatní	50	3	1	14	32

Veřejné mínění a otylost

V listopadu a v prosinci roku 1967 realizoval Ústav pro výzkum veřejného mínění výběrové šetření s názvem Veřejné mínění a otylost. Zjišťovány byly postoje obyvatel k obezitě obecně, ale např. i mínění o jejich vlastní váze a stravovacích návycích. **Chtěl/a byste na váze přibrat nebo ubrat? Nebo jste spokojen/a s váhou, kterou máte?**

Na otázku, zda by respondenti chtěli upravit svou váhu, odpovědělo 12 procent lidí, že by chtěli přibrat. Shodit nadbytečná kila chtělo 37 procent dotázaných. Se svojí váhou byla spokojena celá polovina respondentů.

**Chtěl/a byste na váze přibrat nebo ubrat?
Nebo jste spokojen/a s váhou, kterou máte?
(1967)**

	Muži (%)	Ženy (%)	Všichni (%)
chtějí přibrat	16	10	12
chtějí ubrat	27	47	38
jsou s váhou spokojeni	57	43	50

Některé otázky našeho současného života

V lednu roku 1969 se na protest proti okupaci Československa upálil student Filozofické fakulty Univerzity Karlovy Jan Palach. Šetření ÚVVM s názvem Některé otázky našeho současného života se zaměřilo na zjišťování postojů občanů Československa k tomuto činu. **Řekl byste, že čin Jana Palacha spíše prospěl nebo spíše uškodil zemi a národu?**

Pouze 14 procent Čechoslováků se domnívalo, že tento čin zemi a národu uškodil. Naopak o prospěšnosti tohoto činu bylo přesvědčeno 63 procent obyvatelstva ČSSR.

**Řekl byste, že čin Jana Palacha spíše
prospěl nebo spíše uškodil zemi a národu?
(1969)**

území	ČSR (%)	SSR (%)	Všichni (%)
prospěl	67	52	63
uškodil	11	21	14
nevím	22	27	23

Názory na vliv ideologické diverze

"Ideologická diverze antikomunistických, imperialistických sil Západu proti ČSSR je nejen projevem útoků odumírajícího kapitalismu proti světovému dělnickému hnutí a neschopnosti buržoazní ideologie obhájit svůj společenský řád, ale je i nebezpečným činitelem, snažícím se rozkladně a destruktivně působit na občany socialistického státu". Těmito slovy začíná závěrečná zpráva z výzkumu Názory na vliv ideologické diverze, který se uskutečnil v září 1978. **Myslíte si, že západní kruhy mají zájem na tom, aby ovlivnily myšlení našich lidí?**

Pouze 9 procent obyvatel Československa se domnívalo, že západní kruhy nemají zájem o ovlivnění myšlení našich lidí.

**Myslíte si, že západní kruhy mají zájem na tom, aby ovlivnily myšlení našich lidí?
(1978)**

území	ČSR (%)	SSR (%)
ano	65	65
ne	9	11
Jiná odpověď	2	2
neví	24	22

Posloucháte vysílání některých západních rozhlasových stanic, např. Svobodná Evropa, Hlas Ameriky apod.?

Otázka pochází rovněž z výzkumu Názory na vliv ideologické diverze, který se uskutečnil v září 1978. Čtvrtina občanů ČSSR přiznala, že západní rozhlasové stanice poslouchá.

Posloucháte vysílání některých západních rozhlasových stanic, např. Svobodná Evropa, Hlas Ameriky apod.? (1978)

Poslech západního rozhlasu - ANO:

území	ČSSR (%)	ČSR (%)	SSR (%)
ano	25	23	28

Pravidelné měsíční šetření ÚVVM prosinec 1989

V prosinci revolučního roku 1989 se tazatelé Ústavu pro výzkum veřejného mínění ptali občanů a občanek ČSSR, jakým směrem by se mělo vyvíjet společenské uspořádání Československa. **Myslíte si, že by se naše společnost měla vyvíjet socialistickou cestou, kapitalistickou cestou nebo něco mezi tím?**

Pro kapitalismus se vyslovila pouze 3 procenta respondentů. Více než 40 procent obyvatel bylo pro socialistickou cestu a více než polovina respondentů byla pro společenské uspořádání, které by bylo něčím mezi kapitalismem a socialismem.

Jak by se měla ČSSR vyvíjet? Socialistickou cestou nebo kapitalistickou cestou? (1989)

	Všichni (%)
Socialistickou cestou	42
Kapitalistickou cestou	3
Něco mezi tím	52
Je mi to jedno	2

Postoje veřejnosti k rozdělení bývalého Československa

Výzkum IVVM z listopadu roku 1992, tedy dva měsíce před rozdělením federace, zkoumal kromě jiného i názory respondentů na tento dějinný akt. Otázky na hodnocení vztahu obou národů ve společném státě byly součástí mnoha desítek výzkumů, provedených na území Československa a později České republiky, a to již od doby, kdy se výzkum veřejného mínění na našem území vůbec začal provádět. Je tedy možné sledovat vývoj této problematiky v průběhu několika desetiletí. **Názory veřejnosti na rozpad federace těsně před rozdělením ČSFR.**

Před samotným rozdělením, v době kdy o něm již bylo rozhodnuto, lehce převažoval počet jeho odpůrců. Nicméně ve srovnání s výzkumy provedenými na úplném začátku 90. let se počet zastánců rozdělení výrazně zvýšil. V posledních výzkumech provedených na území ČR (např. CVVM 11/2009) již naopak lehce převažují zastánci rozdělení (51 %).

Domníváte se, že rozdělení Československa je nutné nebo není nutné? (1992)

	Všichni (%)
Je nutné	44.5
Není nutné	46
Nevím	9.5

Jaký režim je lepší?

V české společnosti existovala a stále existuje významně velká skupina lidí, která považuje současný demokratický režim za horší, než byl ten minulý komunistický. Tímto způsobem v sociologických výzkumech odpovídá kolem třetiny dotázaných.

Pokud je ve výzkumu zahrnuta i možnost hodnocení obou společenských zřízení za stejně dobré nebo špatné, využívá ji nezanedbatelné procento dotázaných. Z některých novějších výzkumů pak vyplývá, že lidí, kteří považují současný režim za lepší, než byl ten minulý, je dokonce méně než polovina..

Za lepší považovali nový demokratický režim v roce 1993, ve výzkumném šetření Ekonomická očekávání a postoje, lidé spíše mladší, vzdělanější a z větších měst bez významného vlivu pohlaví respondenta.

Když vezmete všechno dohromady a srovnáte minulý a současný režim, řekl(a) byste, že současný režim je lepší, stejný nebo horší než ten předcházející, tj. před listopadem 1989? (1993)

	Všichni (%)
Mnohem lepší	20.2
Trochu lepší	36.1
Asi tak stejný	21
Trochu horší	14.7
Mnohem horší	8.1

Ježíšek, Santa Klaus nebo snad Děda Mráz?

Prakticky v každém předvánočním období média uveřejňují informace o různých iniciativách a petičních akcích, které si kladou za cíl bojovat proti „amerikanizaci“ českých vánoc a představiteli tohoto nebezpečí Santa Klausovi (Zachraňte Ježíška, Anti-Santa a další). Výzkumy nicméně žádné ohrožení tradičního českého nosiče dárků ani nenaznačují (otázka je z výzkumu CVVM Naše společnost z prosince roku 2006).

A o kom se u Vás doma říká, že nosí vánoční dárky? (2006)

	Všichni (%)
Ježíšek	92.4
Děda Mráz	0.2
Santa Klaus	0.4
Někdo jiný	5.5
Nevím	1.6

Nejsme rasisté ale...

V sociologických výzkumech se velmi často objevují otázky na hodnocení soužití většinové společnosti a Romů. Většina respondentů, tento vztah považuje za špatný a příliš významnou roli nehraje ani fakt, zda má dotázaný mezi Romy přátele, nebo známé.

Přestože by se drtivá většina dotázaných asi za rasisty nepovažovala (ve výzkumu na to dotázáni nebyli), celá třetina respondentů ve výzkumu CVVM z dubna letošního roku uvedla, že by byli rádi, pokud by existovaly zábavní podniky, kam by Romové nesměli.

Tento názor více zastávali lidé s menším dosaženým vzděláním, vliv pohlaví respondenta nebo velikosti místa bydliště nebyl příliš významný.

Souhlasíte s výrokem: Bylo by jedině dobře, kdyby existovaly zábavní podniky, kam Romové nebudou puštěni? (2013)

	Všichni (%)
Rozhodně souhlasím	9.9
Spíše souhlasím	22.6
Spíše nesouhlasím	32.2
Rozhodně nesouhlasím	20.2
Nevím	15.1

